

Üzemzavar

Született 1921-ben Budapesten. Író, a Magyar írószövetség tagja. Legutóbbi írását 1996. 5. számunkban közzöltük.

A lift váratlanul nagyot zökkent. Aztán megállt. Reszegi Dezső kinyitotta az ajtót, hogy erélyesen becsukja ismét. A fülke azonban nem mozdult.

Újra megnyomta a földszinti gombot.
Semmi.

Az üvegen keresztül csak a csupasz aknafalat látta. Nem reagáltak az emeleti gombok sem. Ha egyetlen méterrel feljebb akad el, dörömbölhetne a hatodik emeleten.

Megint az ajtóval próbálkozott, majd szinte egész testtel ránehezedett a vészjelzőre.

De a fülke meg sem moccan.

Pedig nincs áramszünet. A lámpa ég a mennyezeten. Fénye színes csíkokra töredezett a tükör vékonyra csiszolt peremén. Akár a szivárvány.

Az őszhajú férfi egyre türelmetlenebb lett, és arra gondolatra, hogy ez a doboz akár le is zuhanhat vele, ijedten a lemezfalhoz nyomta a hátát. Nehezen szedte a levegőt.

Segélykérően nézett körül.

Ekkor egy viaszfehér arccal találkozott a tükörben, ráncok mélyén megbújt, riadt szempárral.

Meghökken.

Ennyire félnék? — csúszott ki a nyelve alól, és állát, hogy a petyhüdt toka némi vért kapjon, gyorsan leszorította. Aztán ösztönös mozdulattal le akarta oltani a villanyt. De arra a felismerésre, hogy erre sincs mód, kétségbeesetten kiabálni kezdett:

— Be...szo....rul....tam...halló....halló.... — és ököllet, hol meg tenyérrrel ütögette-csapkodta az ajtót. — Megállt a... megállt a lift!

Nem kapott választ.

Mit tartogathat számára még ez a panelrengeteg? Évek óta kurgatja a forintokat, hogy megszabaduljon ettől az épületszörnytől. Nincs hová menekülnie. Nemcsak Gömbösné nyávogó macskáinak bűze elviselhetetlen, de az alagsori játéktér automatáinak kattogása felkúszik még a hetedik emeletre is. Nem hagyja nyugton a falbasüllyesztett csövek mormogása sem. Aztán itt van ez a Petkó úr, aki egyik napról a másikra vedlett át magánzóvá, hogy rejtélyes ügyfeleinek sunyi pillantása borzolja fel a nyugalomra áhítozó bennszülötteket! — és egyszerre filmhősnek képzelte magát, aki máris a tenger fölött úszik a levegőben, hogy új életet kezdjen valahol.

A lift azonban váratlanul megindult. De nem a földszintre, hanem fölfelé. A nyolcadik emeleten az ajtó is kitérült. A falhoz kellett hátrálnia, hogy helyet adjon.

— Jó napot! — mondta röviden a belépő.

Reszegi magához szorította a sakktablát, mellyel a térre indult volna. Mindennapos szórakozása volt ez. Bizonyára már várják a kőasztal körül! — és megkönnyebbülten nézte az elsuhanó, szürkésfehér aknafalat.

— Jó napot! — biccentett aztán.

Feketekeretes szemüveg mögül fürkésző tekintet nézett rá. Utastársát azonban ő sem ismerte. Képzeletben azért végigpászta mind a tíz emeletet.

Ekkor ismét megtorpant a lift.

Az ismeretlen férfi először csak hümmögött valamit. De néhány másodperc múlva ő sem bírta tovább, és megrázta az ajtót, miközben szemrehányóan a másakra pillantott.

— Mi történt? — kérdezte.

Reszegi bocsánatkérően oldalra billentette a fejét. De látva a szemüveges arc ideges rángását, egyszerre magabiztos lett.

— Üzemzavar, kérem! — mondta hanyagul.

A férfi lekapta a fekete csontkeretet, és hunyorgó szemmel a kapcsolótábla fölé hajolt. Aztán végigzongorázott valamennyi gombon. A szerencse azonban elkerülte őt is.

— Most mi lesz? — nézett rövidlátón maga elé, majd szemüvegét felvette újra.

Csend.

Csupán a mennyezetlámpa melegített egyre fullasztóbban...

Reszegi Dezső irigyen méregette a jól öltözött idegent, és alig titkolt káröröm bizsergette. Talán ő is Petkó úr magánirodájának dolgozik. Vajon mi lapulhat a vállon lógó aktatáskában, melynek zárja sárgán csillogott a fekete bőrhajtókán? Ha még rendőr volna és nem nyugdíjas, akkor igazoltathatná! Lehet: épp egy piszkos ügyre derülne fény. Aktív korában jóformán csak repedtsarkúakkal volt dolga. Persze sohasem élt vissza a hatalommal. Mert hogy néha bekotorászott egy-egy szoknya alá, az csupán önvédelem volt. Hátha kést rejtett a combközépig felhúzott harisnya vagy idegen pénzt. Micsoda ülep! — emlékezett egy lányra, akinek vetkőző mozdulatait a fogda kémlelőablakából fényképezte le. Meg kell lenniök azoknak a képeknek valahol! — és szinte látta a kiexponált kebleket, ahogy árnyékot vetnek a csípőhajlatra.

A doboz falához koppantak a sakkfigurák. Megrezdült fölöttük a lámpafény is. A fülke azonban nem mozdult.

— Meleg van! — törte meg a csendet a szemüveges.

— Támassa a tenyerét az aknafalhoz! — ajánlotta Reszegi. — A beton hűsít!

Az idegen gépiesen engedelmeskedett. Mint a rajtakapott bűnöző, úgy állt felemelt kézzel a csupasz fal előtt.

Hallgattak.

Egy zöldhasú légy, amely a nyitott ajtó érintkező fémlapocskáinak egyikén tisztogatta eddig a szárnyait észrevétlenül, hirtelen a

lámpa alá csapódott, majd éles körökkel a fülkerabokhoz közelített. Amikor a szemüveges férfi tarkója körül döngött, az éppen nem fenyegetett őslakó azért szurkolt, hogy legalább csipne is nyomban, túladva mérgező patronjain. Így aztán szövetségest vélt felfedezni benne. Mert az ilyen elegáns ismeretlen — ki tudja, honnan szerzi a pénzt? —, sőt Petkó úr valamennyi látogatója a lakók életére törhet! És úgy hessegette el magától a zöldhasút, hogy a röpülés ívének egyszersmind irányt is adjon.

— A fenébe! — kiáltott fel a rabtárs. — Csináljon már valamit!

Reszegi Dezső kinyitotta a sakkos dobozt, és féltve őrzött füzetével, melyben híres mesterek lépéseit gyűjtögette, erélyesen a váratlan vendég felé csapott. Igyekezete azonban nem hozott sikert. A zöldhasú megtáltosodott inkább. Ide-oda cikázott a szűk helyiségben, míg el nem tűnt valahol.

— Na, végre! — lélegzett fel a szemüveges, és ösztönös mozdulattal megnyomta a vészjelző gombot.

— Reménytelen! — vetette oda visszatért fölénnyel a másik, és újra életre kelt benne az irigy indulat.

— Mit néz rám?! — húzta maga elé válltáskáját az ismertlen, és bőre ismét rángatódzni kezdett a szemüveg alatt. — Engem várnak! Igen, kérem, várnak! Vagy talán azt gondolja, hogy éppen Önnel akartam itt randevúzni? — és idegesen dörömbölni kezdett az ajtón.

E feszültség láttán Reszegi Dezsőben csak növekedett a nyugalom. A jól szabott zakón is ajkbiggyeszttve járatta végig tekintetét, egy másodpercre a csontgombok fényén akadt meg, majd a hegyesorrú cipőn, melyet oly lazán érintett a vasalt nadrágél. De amikor a tükörben ismét találkozott kopaszodó önmagával, visszatért belé a félelem. Meddig bírja a szervezet szomjan? — és szíve a torkába szorult, homlokán verejték ütött ki. — És mi lesz, ha elfogy az oxigén?

— Hagyja már azt a vészjelzőt! — szólalt meg aztán.

Csend.

Csupán talpuk alatt roppant néha a műanyagpadló. Elbódította őket a lámpa melege.

A szemüveges ekkor előre lendítette a karját, és mutatóujjával szinte beleszúrt a levegőbe.

— Rázzuk meg ezt! — mondta.

A hajdanvolt rendőr, mintha attól félt volna, hogy rátámadnak, védekezőn hátralépett.

— Mit akar? — kérdezte zavartan.

— A sakkbodozt! — válaszolt váratlanul tettekreész hangon a másik.

— Minek?

A Petkó úr ügyfelének tartott idegen közelebb lépett.

— Hát hogy zajt csapjunk vele! — jelentette ki magától értetődően.

— Megőrült? — horkantott fel Reszegi, és a féltett játékot gyerekkesz mozdulattal rejtette a háta mögé.

A szemüveges férfi viszont újra hasa elé húzta saját táskáját. Tenyerét is ráfektette.

— Ne aggódjon! — villantott az összecsukott, de alig látható sakktábla felé. — Ha netán megsérül, kap tőlem újat. Érti? Vado-natúját! — és jótékony mosoly ült ki a mindedig csak rángató-dzó arcra. Aztán mutató- és hüvelykujját egymáshoz dörgölte sokatmondón.

Izzadtságzag terjengett a levegőben. Megint felbukkant a zöldhasú légy. Mélyrepüléssel zúgott el mellettük, majd a lámpához csapódott, hogy a következő másodpercben már támadjon is. Megszomjazhatott. Az egyre szárazabb levegő vele sem tett kivételt.

— Ott van! — kiáltottak szinte egyszerre.

Az elszánt rovar azonban nem adta meg magát. Zümmögése harciasabb lett és fenyegetőbb. Hiába volt a halhatatlan lépéseket őrző füzet, nem tudott mattot adni. Sikertelenül hadonászott a Petkó úr ügyfelének vélt idegen is. Mi több, az erőszakos támadó befurakodott az ing és a nyak közé. Később pedig a fül szőrös vájata mentén meg az ajkak szélein kereste a számára létfontosságú táplálékot.

— Miért nem csap rá?

Reszegi Dezső nem mozdult. Szégyen, de szorított a zöldhasúnak. Egy szomjoltó slukk bizonyára megnyugtatja majd. Jóindulat látszatát keltve, néha a gyanúsítottat is citromlével igyekeztek szóra bírni! — és fensőbbbségesen csípejére fektette a kezét, mint-ha még mindig derékszjű feszülne rajta. A szíve tájékán érzett váratlan nyomás azonban elgyengítette.

Éppen most?! — kapaszkodott meg benne a riadt kérdés, vá-lasz helyett azonban a deszkafalnak dőlt. Erőtlen ujjai kiejtették a füzetet. Testét verejtek lepte el, térde megroggyant, majd lassan csúszni kezdett lefelé. Nyakán kidagadtak az erek. Bordái között alattomos fájdalom bujkált. Aztán féloldalra billent a műanyag-padlón.

— Nit...Nitro... — akadozott a nyelve. — Nitromint..

Az idegen bénultan nézett maga elé. Végül — tétovázva ugyan —, de levetette a zakóját, és meglengette néhányszor. A levegő-maradékot felkavaró szélrohamok áporodott meleget csapdostak az összeroskadt férfi arcához.

Hiába.

Csak a légy támadott még vehemensebben. Reszegi ráncosodón sápadt bőrét többre becsülte most, mint az idegenét. Maradék erejével ilyenkor oda-odakapott, majd egyre kétségbeesettebben keresgélni kezdett. Zsebeiből fésűt, bicskát, aprópénzt kotort ki, tompavégű ceruzáját pedig félredobta.

— Nitro.... — ismételte fátyolos szemmel. — Nitro....Nitromint...
— és nyakkendőjére nyál csöppent. Néhány kotorászó mozdulattal még próbálkozott, de ereje fokozatosan cserbenhagyta. Csupán gondolatban matatott tovább. Végigtapogatta az orvosság otthon megszokott helyeit is: asztalfiókot, a sakkfigurák régi dobozát, a konyhaszekrényt, a söröskorsót, melyben receptjeit őrzi, a fürdőszobát, aztán visszapergetett mindent újra meg újra.

A zöldhasú ezúttal az orra alatt szimatolt.

— Segítség! — lihegett Reszegi alig hallhatón. — Megfulladok!
— és utolsó erejével felcsapta a féltve őrzött doboz fedelét, majd a bábuk közé kotort. A sárga pasztillákat azonban nem találta ott sem. Csak a tábla éle koppant nagyot a liftajtón.

— Na látja! — vigyorgott a szemüveges. — Mondtam, hogy ez a megoldás!

Ekkor a hajdanvolt rendőr homloka mögött váratlanul egy könnyörgő szempár bukkant fel. Kitágult pupillát látott. Barnán csillogott a szivárványhártya. „Ne molesztáljon!” — hallotta a bekísért lány hangját is. Pedig tisztelte a szabályzatot, és a kötelesség, mint gyerekkorában a templomi oltár, szent volt előtte. Lépései ugyan keményen kopogtak az aszfalton, karját fölöttébb ütemesen lengette a combja mellett, de gumibothoz csupán azért nyúlt, hogy hivatásul vállalt szerepéből ki ne zökkenjen. Mert könnyen megtámadhatják a gyéren világított házak között. Surranó, ólálkodó árnyak mindenütt. Zseblámpáját is fel-felkattintotta időnként. Ilyenkor sunyi tekintetekkel találkozott, sötétbe burkolódzó alakokkal, akik úgy kerülték a hirtelen fényt, mint víztócsát eső után. Vagy ma talán veszélytelenebb az éjszakai szolgálat? Lelkében sem volt igazán béke. Gyakran szorongott belül, hogy rosszul választott.

Ekkor toppant eléje a feketehajú.

Igen.

Az őrszobán valóban kikezdett vele, a tapogatás határait azonban nem lépte túl. A lány viszont ütött. Méghozzá csatos táskával. Egy hatósági személyt persze nem lehet arcul csapni büntetlenül!

Visszaütött volna?

Nem, nem! — dörömbölt benne védekezőn egy hang. A jegyzőkönyv is egyértelműen rögzítette, hogy nem követett el semmi törvénysértőt. A lány ittas volt, és hanyatt esett. Koponyája a fűtőtesten loccsant szét.

— Nem vagyok gyilkos! — szakadt ki Reszegi Dezső zsibbadó nyelve alól, és lelke mélyén kétségbeesetten keresgélt valami igazolható jótett után, de csak önző önmagával találkozott minduntalan. Egy rövid másodpercre azért, mintha....mintha....

Gyilkos?!

A szemüveges elszörnyedt. Bőre újra megrezzent a csontkeret alatt. Ijedten nézett körül, mintha valami alattomos támadástól félne. Aztán óvatosan a kopaszodó, félájult férfi fölé hajolt.

Nitromint! — emlékezett hirtelen, és ideges mozdulatokkal ő is keresgélgni kezdett.

A deszkatömlőben egyre nehezebb lett a levegő. A lámpa fénye szinte megolvadt a műanyagpadlón.

Már csak ez hiányzott! — borzongott rajta végig, és elhessegette a még mindig ott mászkáló zöldhasút. A légy azonban konok elszántsággal utat vágott a gyér hajszálak között, és néha szúrt is egyet.

A Petkó úr ügyfelének vélt férfit émelygős undor fogta el. Váltáskáját, mégis az erőtlen fej alá csúsztatta. De rögtön kiegyenesedett, és megint nyomkodni kezdte a vészjelzőt.

A szerkezet ügyet sem vetett rá.

Csak a zöldpotrohú körözött kitartón.

Vajon mi játszódik le egy eszméletlen agyban? — támadt fel benne a kérdés váratlanul. — Olyan hamuszínű belül is, mint ez a fakó homlok ott lent a padlón? — és egyszerre rádöbrent, hogy idegen, testestül-lelkestül kívülálló most lett igazán. Hogy gondolatait elterelje, tenyerével a levegőbe csapkodott néhányszor, majd ösztönös sietséggel az alélt fej alól kihúzta a táskát, mintha valamiféle fertőző kórtól akarná féltett kéziratköteget megóvni.

Rákuporodott.

A puha papírlapok jóleső bizsergést okoztak az ülepe tájékán. Aztán tulajdon arca jelent meg a homloka mögött, tudását jelképező fehér köpenye a laboratóriumi kémcsövek, és a fekete csontkeret az orrán. De az elhasznált levegő már őt is fullasztotta. Nehézkesen feltápáskodott. Öklével újra dörömbölni kezdett.

Csak a talpa alatt roppant a padló.

Meddig kell még raboskodnia itt? — nézett dermedten a magatehetetlen testre, akit akár végleg megbéníthat ez a szívgyörcs.

Felrántotta az ajtót, és torkaszakadtából segítségért kiáltott. Hangját azonban elnyelte az aknafal.

Valóban meg kell halni?

Mi marad belőle, ha egyszer majd ő is sorra kerül? — és édesanyja kihantolásának hivatalos percei jutottak eszébe, amikor az áthelyezésre ítélt sírhalom földbuckáin topogva — lelke mélyén — egy koporsóban pihenő asszony viszontlátására várt. De az ásók csupán néhány csontdarabot találtak, meg egy koponyatöredéket. Hajcsomót ugyan látni lehetett rajta, a kifakult szálak azonban még kíméletlenebbül szembesítették a rideg valósággal. Hová tűnt a tej melegével, majd féltő szavakkal tápláló szeretet, a türelem alázata, a gyógyító simogatásokban rejtőző aggodalom, a zongorázó ujjak nyomán felszabadult érzelmek tüze, a pasziánszozás közben megbúvó gondolatok, és miből sarjadt az az erő, amely nehéz fájdalmait segítette elviselni panasz nélkül?

Ezek a szertesét heverő sakkfigurák is élettelenek rendező gondolat nélkül!

A holmi kétes ügyfélnek vélt férfi elbizonytalanodott. Egyszerre üresnek érezte magát. Homlokán kiütött a verejték. Ismét a kapcsológombokra tenyerelt.

És egy ilyen sakkozó agy hol őrzi majd azokat a kombinációkat, melyeknek egykor ő volt a kigondolója? — rontott rá az újabb kérdés. — Vagy a szétnyílt füzet lapjaira firkált lépésjelek felélednek még valahol?

Ki ez az ember voltaképp? — meredt a félájult rabtársra. Elsápadt. — Gyilkos lenne? Ó, nem! Bizonyára rosszul hallotta az előbb! — és segítőkész igyekezettel újra a nehezen lélegző férfi mellé térdelt. Kigombolta a zakót meg az inget, majd ajkait az idegen szájra tapasztotta. Levegőt próbált a gyengülő tüdőbe pumpálni, miközben akaratlanul az egyszerű szorzatait pergette magában némán. Aztán az a gondolat lopakodott a homloka mögé kéréten, hogy ezek az elemi definíciók már akkor is a kozmoszban rejtőztek, amikor azok még senkiben sem váltak tudatosan megismert törvénnyé.

És az embernek mondott képződmény vajon kinek a tudatában lett valóság?

Új erőre volt szüksége, hogy tovább fújtsasson.

Egyszerre érdektelenné zsugorodott benne a mindeddig számára nélkülözhetetlen laboratórium, a lombikokban fortyogó valamennyi kísérlet, mikroszkópjainak felfedezést ígérő tárgylemeze és az a sok-sok megdönthetetlennek tartott igazságpillér, melyek belső lényege valójában ismeretlen.

Ekkor megpillantotta az orvosságos dobozt. Ott hevert a sarokban. Remegő ujjakkal nyomta ki a pirulát, és a férfi szájpaddlása alá gyömöszölte. Hatására szinte örökkévalóságig kellett várni még. De aztán megmozdultak az ernyedte végtagok, egyenletesebbé vált a lélegzet, majd az arcbőr is megtelt vérrrel.

A hajdanvolt rendőr először a szétszóródott figurákat szedte össze, hogy végül magához szorítva a dobozt, talpra álljon. A szemüveges pedig megkönnyebbülten akasztotta vállra a táskáját.

Szótlanul nézték egymást. Mindkettejüket végtelen türelem járta át. Észre sem vették, hogy időnként megrázkódott a deszkafülke.

Csupán akkor eszméltek fel, amikor csúszni kezdett lefelé. Nagyot zökkent a földszinten.

Néhány tétova mozdulat még, mögöttük becsapódik a kapu, hogy aztán útjaik elváljanak.

Talán némi remény maradt bennük, hogy nemcsak a sakkbábuk vagy a kézirat képletei kapnak egy-egy lépéskombinációban, eredménnyel kecsegtető kísérletben ismét értelmet, hanem egy láthatatlan tudatban egykor a gondoktól megsebzett ember is.